

Kukorelly Endre

mondtok erre?” – kérdezi Nietzsche. Tudjuk, az igazsághoz óvatosan kell közeledni, a világ tényei és a nyelv állításai nem egyeztethetőek minden esetben. A nőkben rejlő szív, lehet, gyakorta bennünk rejtezik: „Mert én először is megértésre vágyom, és nem föltétlenül akarok meglepődni, arra játszom, hogy mások megért-senek, hogy ez itt értsen valamit belőlem.” (75)

A *2001: Űrodüsszea* végén emlékezetes, már-már klasszikus a Dr. Bowman és a HAL 9000-es számítógép küzdelme. A küldetésük tulajdonképpen ugyanaz, de az ahhoz való eljutás feltétele a két fél számára nem feltétlenül azonos. Összecsapásuk ismétlések és utalások hálózata. Az egyén, egyének sajátos csatája. Az egyiknek győznie kell, hogy a küldetés a saját javára dőljön, a saját értelmezésében legyen teljes. Meg kell fejteni a másik programját, mítoszát, a másik gyengeségét. Kukorelly Endre az *Ezer és 3*-ban megírta az egyiket. A meghibásodás kizárt. Nem kétséges, hogy lesz követője bőven.

Írhatni számos.

Kukorelly Endre

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Radics Viktória

Kukorelly Endre

más műveitől eltérően, makacs és intranzigens, és nem is enged a prózába más szempontokat, legföljebb távolságot tartva elnéz más működéseket. Így aztán ez a regény egysikúvá válik. És egyhangúvá is: mindig ugyanaz a szexcentrikus, férfias férfi mondja a magát. Most erről van szó, és pontkum: a cím, *Ezer és 3*, rögtön behatárolja a témát: nagy mennyiségű nőügy kerül itt most terítékre. A nagy mennyiségű nőügy a férfilet tartalma most itt, ebben a korlátozott felfogásban.

Kukorelly Endre opusára egyébként csöppet sem jellemző az ilyen merevség, az ilyen redukáló stratégia, az ilyen fixációk és fix pontok (meg fixa ideák), az ilyen monotónia és egysikúság. Nyelvileg is mindig sokkal invenciózusabb volt, mint most, ebben az *Ezer és 3*-ban. Kukorelly beszédmódja iskolát teremtett, a magyar irodalom egyik nagy, felszabadító eseménye volt a Kukorelly-nyelv létrejötte, a kritikusok használják a „kukorellyzmusok” fogalmát, úgyhogy ma már a „mi lett volna, ha nem lett volna” riadalmával gondolunk arra, hogy az ő kitaró nyelvi szubverziója, az irodalmi normákkal és kánonokkal szembeni szívós és fölszabadítóan humoros ellenállása nélkül hogyan is beszélnék ma irodalmian, milyen irodalomfölfogásunk lenne, ha Kukorelly nem oldja gátlásainkat és nem tépi szét a normakötelmeket, és nem leli fel a „köznapi” hangú élő beszédben, a rugalmas, csapongó, el-lentmondásos, roncsolt és találékony *parole*-ban az irodalmi értéket, a szellemi tartalmat. És ez logikailag is revelációnak számított, mert ő volt az, aki a sűrű ellentmondásosságot, az igazság és az igazságosság rontó-bontó, ugyanakkor derűs relativitását és relációit, a mindennapi paradoxitást irodalmilag „megváltotta”, azaz az önismeretünkbe bevonta és esztétikailag kiaknáztá; aki a hibát, a tévedést, a bajosat, a törékenyt, a fogyatékoságot, a sutaságot stb. esztétikailag a pokolból kihozta, „megemelte”, az irodalomban meghonosította. Meg ahogy el tudott vacakolni – ezt a „vacakolást” írói módszerré kimunkálva – szavakkal, árnyalatokkal, finomságokkal, kis különbségekkel, nyelvileg és az árnyékvilágban is, azzal érzelmi gazdagodáshoz segítette az olvasót.

Kukorelly nem volt rideg, nem volt „szövegközpontúan” életidegen soha; az én-elbeszélő, akit megteremtett, nem volt fölényesen elit művész- vagy intellektuel-figura, aki lekezeli a banális életvilágokat, hanem, mondhatni, „kicsi” volt inkább, akár buta is, csetlő-botló, kiszolgáltatott, akárcsak az olvasó, szolidáris az olvasóval, és rokonszenvesen ironikus.

És akkor most ez a Férfi.

Aki irónia nélkül állatfilmekkel, hím oroszlánokkal példálózik, és számolja a nőket, akikkel koitált, főleg azokat, akiket szopatott, mert a felláció azt jelenti neki, hogy a nő teljesen behódolt. Igent mondott őreá, még csak a kezét sem kellett megkérni.

A koituszok számlálásának itt semmi olyan jellege sincs, mint Csáthnál, ahol ebben valami örületen neurotikus, sötét halálöszton munkál. Nem, ez a Férfi jókedvében vagy rosszkedvében csinálja, életvidámságból vagy unalomból, vagy csak úgy a férfielet parancsára, csábítván és csabulván, sodortatván, *c'est la vie*, nem kerít eredeti filozófiát köréje, azon kívül, hogy „a nemi szervem után megyek”, ami, ugye, közhely. Nincs itt semmiféle sade-i,

Kukorelly Endre

sem bataille-i filozófia. Nincs itt semmi donjuanizmus; nem csap olyan magasra, nem lobog az élvhajhászás lángja. Nincs láng sem, lobogás sem, a mozarti zenének még a távoli visszhangja sem rezonál ebben a nemi életben (ahogy itt le van írva). Nem kap az olvasó ilyen örömöket. A számlálás száraz prózaírói technika, nincs mögötte semmi: **mögötte** – ennyit sugall csupán ez az eljárás, mely megkönnyíti az író dolgát, egyszerűen csak egy alkalmas módszer számára.

A nőolvasó számára meg persze bántó. A nemileg olyannyira meghatározott könyv olvasói ugyanis – következképp – nemileg szintén szétkülönböződnek, két táborra szakadnak. A nőolvasó számára sértő, hogy az elbeszélő partnerei számjegyekké vannak redukálva, hogy nincs, nem rajzolódik ki nem hogy a személyiségük, de még a személyük sem, és a sok, közel megkülönböztethetetlen, ömlesztett számjegyből (mivelhogy itt szépirodalmat olvasunk, nem pedig matematikát, a számjegyek nem bírnak jelentéssel) egy nőmassza jön így létre a befogadásban. Melynek különféle lyukai vannak. Ráadásul a szerző e szánalmas módszer eredményét mint metonímiát a címbe emelvén kitünteteti ezt a technikát, és tautológia áll elő: a summa a summa summarum. Ez a retorika, a nőket jelző számjegyek enumerációja és a szám mint a nő(k) metonímiája provokáció a nőolvasó számára; magára a durva és kegyetlen redukcióra csodálkozunk rá: ennyi lenne a szerelmi élet? Férfiaggyal?

A nőolvasó számára itt most a férfi a „fekete kontinens”, amit fölfedezhet. Ami azt illeti, a férfi sincs idealizálva; inkább csupasz majom, mint Don Juan. A nők után járva „idióta helyzetekbe” keveredik, nemi teljesítménykényszer vezérli, nyoma sincs nagybetűs Szerelemnek, rajongásnak, lelkesedésnek, áhítatnak vagy erotikus mámornak, olyasféle érzelmeknek és indulatoknak, amelyeneket a férfi szerelmi költészetből vagy a szerelmes regényekből ismerünk. De még csak a szexuális transznak sem. Szeretem van legföljebb olykor. („Szinte senkibe.”) Még a hiánya is maszatos, olyan „fene tudja”-módra. („Kevés nőbe voltam szerelmes. Lehet, hogy sokba, attól függ.”) A nagybetűs Vágy nem létezik. Kis vágyfélék, kívánások, tetszések, begerjedések kódorognak, vagy olykor elszántan lecsapnak a kiszemelt tárgyra. A nők csábító tárgyak vagy a csábítás tárgyai. Vagy van Vágy, elfojtva, eltitkolva, miszlikbe aprítva, a házasságtól való fóbia karmai közt kisenvedve.

A Szerelem demisztifikálása történik itt, csakhogy demisztifikáló *indulat* nélkül, valahogy hanyagul, amiként hanyag az aktusok és a kapcsolatok leírása is. Meg hát nem is igen van mit demisztifikálni, hiszen korunkra nem jellemzők a szerelmi mítoszok, nincsenek kívánatos kódjai a szerelemnek, talán inkább szexuális mítoszok vannak (a Nagy Orgazmusról, Nagy Baszásokról, a Szexuális Szabadság Örömeiről, a Szabad Párvalasztás Élményéről, a Klitoriszról meg a Viagráról). Ami azt illeti, Q a szexet is demisztifikálja, semmi rendkívülit nem tulajdonít a nemi élvezeteknek. A szex nem a Gyönyörök Kertje. Az élvezet csak élvezet, semmi megrengető, ne adj isten kozmikus dimenziója nincs. Azért van a baszás, mert kell: „meg kell őket

Kukorelly Endre

baszni”; „minden nőt meg kell baszni” – ez a férfielet amolyan velejárója, „szabálya”, conditio sine qua non-ja, fizikája.

Melynek eredete az antropológiában, a humán biológiában keresendő; Kukorelly nézete közel áll Freudéhoz, aki szerint „az anatómia: a sors”. Meg egyáltalán a biológiában, a zoológiában, az etológiában. A hím harcol, zsákmány után jár, elterjeszti a magját. Itt vége is van a biológiának, mert Q nem kíván nemzeni. Mintha az utódnemzés és az azzal járó életmód-, életszemlélet-váltás helyett lépne föl az ideges trófeagyűjtés. Az „1003” valóban a kompenzálás hatását kelti. Nem a Don Giovanni-féle érzéki elragadtatás érződik belőle, hanem egyfajta idegesség, a nekibuzdulások és a megunások zaklatott üteme, „az unalmas, izgató, fárasztó, újra meg újra ugyanúgy lezajló események” mechanikája, mely mindazonáltal teljes mértékben nélkülözi a sade-i gépiesség tébolyát és kétségbeesését. Q a farkával jól elvan. A „szexuális *vonzások és választások*” inkább társadalmi és hatalmi, semmint testi és érzéki kérdés nála.

A nőolvasó, legalábbis én, kissé megütközve olvassa a harc, a harci késztetettség eszméjének ezt a centralizálását, hogy a férfiak egymással hadakoznak „az uralomért, elsőségért”, és hogy a hódításvágy fölülír mindent, hogy vannak a férfiak közt a „győztesek” meg a „vesztesek”, s ez nemi harcкésztségük és férfierejük függvénye (ez különösen ellenszenves ideológéma), hogy „*egy* férfi kizárja a többit”, hogy a férfiaság egyértelműen uralkodó jellegű, hogy a hatalom, a férfi mint hatalom körül forog minden („a hatalom nem kívül van, hanem benne vagyok”), a saját férfiasága körül, amire a hódítások, a leuralások sorozata szolgál bizonyásgul… Én ezt nem hittem. Soha nem eszerint mértem föl a férfiakat, a férfiaságot, én a férfit sokkal, de sokkal érzékenyebb szerkezetnek gondoltam, legalább olyan érzékenynek, mint amilyen a *TündérVölgy* elbeszélője és főszereplője. Lehet, hogy ha egészen lecsupasztjuk, a libidinális erővonalak geometriájára lebontjuk a világot, akkor ez van? „Ez mozgat, ebből lesz bármi, ha van bármi, emiatt van az a bármi”, sulykolja Q. „Örök mozgó, örök mozgató, a leosztás szerinti nők miatt, a fölöttük való diszponálás miatt van ez a zűrzavar, ami van. Másokkal való viszonylataim szinte folytonos harci terep miattuk. Mi más miatt.” Ezek szerint nem a szeretet vagy a szerelem mozgat napot és minden csillagot, hanem ez a fura, túlfejlett, egyszerre ösztönös és társadalmi, maszkulin nemi akarat, melynek célja *a nők fölötti diszponálás* – külön meglep, hogy Kukorelly, aki oly érzékeny a nyelv rezduléseire legalább, ha már a nőkre nem, ezt a ronda kifejezést használja itt, irónia nélkül. És azt sem értem, hogy ő, aki mindig óvakodott az eredetre, a primordiálisra kifutó gondolkodástól, egy eszmének vagy gondolatnak az univerzalizásától, totalizálásától, centralizálásától, a *primum movensre* való fixálódástól, most, hogy a férfiaságról van szó, miért engedi meg magának az ilyen kijelentéseket, az ilyen makacsságot. Most hogyhogy elfogyott az iróniája, a humora, a nyelvi rendelkezhetnékje?

Azt hiszem, hogy Kukorelly most nem jól fogta meg ezt a témát. Most rögeszmés volt. Már a cím is hamis, hiszen az „Ezer és 3”-nak semmi köze Don Giovanni „mille e tre”-jéhez, az érzéki

áramláshoz, s az alcím még hamisabb, mert ez a mű egy szót sem szól „a nőkben rejlő szív”-ről, még csak érdeklődést sem mutat iránta, hacsak azt a megállapítását nem vesszük komolyan, hogy „a nőkben rejlő szív húsdarab”. Ez így lapos. Vagy vegyük úgy, hogy a ~~nőkben rejlő szív~~ az ő elgondolása? Na de erről nemigen filozofál, mert nem is érdeklí, a férfiak érdeklík és ő maga izgatja maga-magát, a saját férfiassága és annak sikeres működése.

Nem röstelli, hogy macsó. ***Macho*** [spa] 1. *férfi, aki vonzó, férfias külsejével, erotikus kisugárzásával, határozott viselkedésével hódítja meg a nőket* 2. *a nőket semmibe vevő, lekezelő, erőszakos férfi.* Sajnos az 1. alá eső tulajdonságokat, a „határozott viselkedést” kivéve, nem ecseteli, ámbátor ilyen színekben játszik. A 2. alá eső tulajdonságokról viszont bőven beszél, anélkül, hogy „vonzó külső” és „erotikus kisugárzás” ellensúlyozná valamelyest ezeket. Így aztán sajnos – a nőolvasó szemében – nem valami rokonszenves férfifigura áll itt elő. Q olykor igazán taszító durvaságokat ír le, például: „följönnek a tehének a dombtetőre”, „a férfiek lenyelik a gecit”, „Othello nem tévedett, Desdemona leszopta Cassiót”, „brutális harc azért, hogy ki az, aki baszhat. A többi fecsegés.” Ezek a vulgárizmusok nem játszi vulgárizmusok, hanem azok, amik.

Pedig Q egyébként sokat szégyenkezik, a szégyen egyik nem ritka érzelme. Ilyenkor mintha gyerekkori sebzettségek vagy traumák ütnek fel a fejüket – nem véletlen, hogy a regény egy sajátosan elmozdított freudi „ősjelenettel” kezdődik, egy hisztérikus féltékenységi jelenettel, melyben a megcsalt, önmagából kivetkezett anyát mentő szállítja el, s ami a növekvő fiúban „szégyenletes” szexuális fantáziákat szül majd. No de Kukorelly nem pszichologizál, meg szemérmes is tulajdonképp, nem bocsátkozik bele a szexualitás részletesebb leírásába, az érzelmeit is jobbra elhallgatja, az érzelmes részeket mellőzi, kihagyja (Kukorelly jeles kihagyás-retorikája szerintem itt rosszul süil el) – hanem amikor szopásról meg baszásról van szó, akkor nem szégyenlős és nem szemérmes, mert a macsóságát nem röstelli. A *férfi érzelmeket* szégyelli, azokat is, amelyek aktus közben lépnek fel, ezeket mellőzi, érzéki mámorról, elragadtatásról, eksztázisról nem ír; ha megindul, könny helyett víz csurog a szeméből, s ha netántán szerelmes, akkor mindjárt szemérmes lesz, és témát vált. A „szeretkezés” szót egyszer nyögi ki nagy nehezen, mintha szégyellné, hogy most szeretkeznek, és nem baszik.

Meg prúd is Q, a testről nem tud írni, testi érzéseket nem ecsetel, a női testről csupán nagyon vázlatosan nyilatkozik (nem nyílik meg e tárgyban), a saját testéről, érzékeiről sincs a fark helyzetén kívül mondanivalója. Elspekulál arról, hogy a klasszikus irodalom nem beszél a testről, csak hogy ő maga sem nyikkan róla. A testiség igazán nem redukálható numerák sorozataira meg arra, hogy „fáj” és „jó”, a test egy érző lény, csupa érzék, érzés, érzelem, de Kukorelly rendkívül leszűkíti a skálát. A női testekről, amelyekkel közöszült, csak úgy beszél, mintha fényképen látná őket, szép vagy nem szép, hogyan áll a melle. Ha nagyon szép testű egy nő, akkor olykor lehet érezni, hogy eláll a lélegzete. És akkor gyorsan...

Egyszóval nem, nem sikerült itt a testről beszélni. De Kukorelly nem is akart. Az érzékiségről sem. A „szisztéma” érdekelte, és a győztes/vesztes működés. „Végére járni annak, hogy igazából mit kezdenek egymással férfiak és nők, konkrétan én velük.” Amikor aztán megejtette a seregszámlát és áttekintette a szerelmi életét, inkább zűrzavarra derített fényt, semmint szisztémára, inkább hányódásra, semmint „mille e tre”-féle szárnyalásra, inkább vesztéségre, semmint győzelemre; ez a pálya nemigen bizonyulható diadalmasnak... De még mindig ragaszkodik a „szisztémához”, meg hogy ő „a végére akar járni”, így aztán jönnek a regény leggyöngébb részei, a kiégett spekulációk arról, hogy egy férfinak kijár a sok-sok nő, miközben a nőnek csak egy férfit szabadna szeretnie („a nők igazából egyszer esélyesek”), hogy a férfit az ez irányú tapasztalat gazdagítja, a nőt meg szegényíti („nincs női tapasztalat”), hogy a monogámia, az „Egyetlen” eszméje hazugság, mert a Férfinak semmi, senki sem lehet elég, a nő viszont folyton szerelmi hazugságokat vár tőle... Jön a sekélyes házasságfilozófiája, mely szerint a házasságban a nő „herélővé”, a férfi pedig „kaszt-ráltta” („buzivá”, „lúzerre”, „nöiessé”) válik. Paradoxonra talál itt, mivel egy nőhöz egy férfi tartozhat, viszont lehetetlen, hogy egy férfinak egy nő tartozzon, ez hazugság, a házasság csupa hazugság, melynek leple alatt a feleség herél, a férjnek pedig „kiszélesedik a csípője”. Akárhogy forgatja Kukorelly a „szisztémát”, oda jut, hogy **két férfi** nincs, egy van, ez a kizárólagosság az időben visszafelé is működik”, viszont nőből sok van, ezer és három. A nők ezt képtelenek elfogadni, ők hazugságra, cicomára vágnak, ki akarják húzni a férfiból a „kegyes-emberit, gyöngédet, udvarlósat, némi malacságot legalább.”

Q viszont az ilyen szépelgést unja, Kukorelly is kezdettől fogva unja az ilyesmit, és eszerint ez a könyv életművének azt a tendenciáját folytatja, mely joggal villanyozta fel a magyar irodalmat: hogy megbontja és transzformálja a közhelyeket, kliséket, lepipálja a standardokat, normákat, dekonstruálja a mitológéákat, a szépségeszményeket, igazság-képzeteket – egyszóval hogy igazat akar mondani, a nyelv mellékútjain, elágazásain keresztül eljutni ahhoz, oda, ami igazabb és őszintébb, mint a képmutatás, mint az álcázás, a cicomázás, a nagyotmondás. Az őszinteség nem esztétikai kategória, de Kukorelly az őszinteséget nyelvileg *hitelességgé érlelve* esztétikai minőséggé tette. Ahogy Ágoston Zoltán írta róla: „Írásainak és nyilatkozatainak egyik legfontosabb problémája, tétje az őszinteség az írásban, másképpen mondva a művészi igazság.” És szerintem Kukorelly nyert, valóban kiküzdötte, elérte, irodalmilag megvalósította ezt.

De nem itt. Ennek a könyvnek csak a formája nyitott, szemléletileg viszont zárt; egocentrikus, férfiközpontú és kijelentgetős. Humor, ironia alig szivárog. Ha a számozósdit és az ugrabugrálast a számokon játékoságnak vesszük, akkor ez csúnya játék. A könyv esszéisztikus, bölcselkedő része lapos, és ez a laposság nincs úgy megjárva, kibillentve, mint az előző könyvekben, a köz-helyek híres Kukorelly-féle transzfigurációja nem működik most. Ábrázolás kevés van a könyvben vagy rövidre vannak fogva, s csak nyomokban csillannak fel a régi ábrázolói erények. A régi nyelvi

gazdagság most oda; ennek a műnek a nyelve egyáltalán nem kápráztat el, az „irodalmisságon” belüli minőségek” nem revelatívák – *baszás, szopás, fasz*, nincs ebben semmi. A híres kukorellyizmusok, a „finom és ironikus grammatikai szubverziók” ezúttal ritkák. A hagyományhoz való viszony, az *Anna Karenina* folytonos felemlégetése sem a régi regény értelmezéséhez, sem az *Ezer és 3*-hoz nem ad hozzá semmit, Kukorelly egyszerűen csak „használja” Tolsztojt, mint ő maga írja; valamiféle támasztéknak vagy protézisnek, főlősegesen, értelmezhetetlenül, fontoskodva.

Ami viszont jó ebben a könyvben, az a kisfiú és a kamasz gátlásos szexuális ébredésének leírása, a „szegény kisgyermek panaszaik” ez az erotikus verziója. Sajnos ez az erotika a későbbiek során elsikkad, és felváltja a nyers szexus. Aztán ami a „numerák” között van, a „kínlódás a boldogság körül”, az is jó tud lenni, a rossz jó tud lenni, de a jó nem tud jó lenni. Jók a romok, a romba dőlő kapcsolatok keservének leírásai. A kapcsolatok kiáltó sérülékenységének és lármás vagy néma kimúlásának, az elmúlásnak vagy az összeomlásnak a momentumai. A férfi „mond valami rosszat, oda nem illőt, félreérthetőt, és szétörök az egész, amiben olyan biztos volt, amit igazán szétörökhetetlennek érzett”, ez például egy jól megragadott fatális pillanat, noha a kommentárban már van némi lekezelő legyintés: „Egyből félre leszel értve, ne remélj mást.” Aláhúzendő önreflexív prózapillanat ez is: „Csak félreértések lehetségesek amúgy, ez működött, és saját magamat tudom a legszebben félreérteni.” Találónak érzem az ilyen paradoxális megállapításokat is: „[A nő] mindent tud, mindent rosszul és pontosan. Ha téved, tökéletes.” Egyszóval a félreértések fogaskerékszerű összeakaszkodásának, a kapcsolatok kibicsaklásának, tönkremenetelének az ábrázolása, a fatális jelleg mellékizével, ez erőteljes. Nem kell ehhez az *Anna Karenina*: „...nem vigyáztam, elrontottam, rosszul csináltam. Jól csináltam, úgy rontottam el. Boldogan elrontom. / Nagy vidáman elrontottam. Diadalmasan verem szét, amibe belekerülök.” Vagy: „Dönteni ostobaság. Döntöttél, már rossz is, abban a pillanatban megbánod, ne bánj meg. Igaz, hogy addig sem jó, mert még túlzottan is előttem van, eléd tornyosodik, hogy muszáj eldöntened. Egy amúgy magától is imbolygó valamit. Behunyod a szemed, ugrasz. / És elmerülsz. Dől a súlyától úgyis az egész, legjobb idejében ellépni onnan.” Eddig jó, viszont a magyarázat, mely ismét a házasság intézményét és a monogámiát támadja, túl nagyvonalú és aranyköpés-szerű: „Az a leosztás, hogy egy férfinak egyetlen nő tartozik, a férfiakat az örök és javíthatatlan hazudozó szerepébe kényszeríti, és végzetesen kiszolgáltatott helyzetbe hozza a nőket.” (Kukorelly néhol azért észreveszi valamelyik számjegy kiszolgáltatottságát, boldogtalanságát is. Mert az csak a látszat, hogy a nők „önként és dalolva csinálnak itt mindent”, ahogy ezt a könyv férfi kritikussai hangsúlyozzák; a női önalávetés, a férfi szexuális kiszolgálása egy mélyebb elnyomás és félelem eredője. Ebből a szempontból az *Ezer és 3* szomorú tükröt tár a nők elé: a szervilizmusunkét, a férfi által generált szexuális teljesítménykényszerünkét.)

A folyamat, mely a regényből kirajzolódik, a kisfiús pironkodástól az öregkor küszöbébe botló agglégény ziháló kivörösödésé-

ig tart. Az első szégyenkező erotikus mozdulatoktól az unalomba fulladó baszásokig. A kapcsolatháló, amelybe a „szabad szerelem” korában belebonyolódik a férfi és a nő, ingoványba süpped. A gyönyörszerzésre áttélt, akaratos szexből kivész az öröm. Ha a szexuális aktusban nincs ölekezés, akkor nincs tartalma. Az egész gazdag „ezer és 3” tartalmatlanná válik. Összefolyik az egész hóbelevanc, összefolynak a számok is. Maradnak a zavaros fájdalmak, a hamis magyarázatok, a hirtelen pátosz: „Igazi prostik működnek így, nekik bír komoly pénzért ennyire szívük keletkezni”. „Fáj. Mégsem mondhatod, hogy a szíved, pedig a szíved.”

Még egy mondat tetszik nekem az *Ezer és 3*-ból: „Annyira, de annyira fölényesek az emberek az étellel szemben.” Kukorelly nem ilyen, Q viszont, a szerző libidinális funkciója és férfiéletének ideológusa, itt, ebben a prózában az. A nőekkel szemben kiváltképp. Noha érződik, hogy Kukorelly Endre valami mást is tudhat a szerelemről, és hogy Q sokat hazudik, sok mindent elfojt és elhallgat, és adja a nagyot. Csakhogy most a prózanyelv nem volt olyan invenciózus, hogy túl tudott volna járni a férfi eszén. Maradt az *illusio dominand*², ezt az illúziót Kukorellynek nem sikerült kikezdenie, benne rekedt.

Bazsányi Sándor

A röppálya íve

(*Péterfy Gergely: Halál Budán, Kalligram, 2008*)

„...*mint hogyha vinné ernyedetlenül föl a dobást – s ha hullik és ha áll, a játszóknak helyet mutat felül s egyszerre ő lesz a csoport urává, mely átalakul új táncfigurává...*”
(Rainer Maria Rilke: *A labda*, Kosztolányi Dezső fordítása)

Noha általában nem túl elegáns (sőt...) egy kritikát valamely iskolás, normatív szemponttal indítani, most mégsem tudom megállni, hogy a klasszikus műveltségéről minduntalan (például a latin nyelvű fejezetcímekkel vagy a régiségből vett motívumokkal és idézetekkel) bizonytságot tevő Péterfy Gergely regénye kapcsán ne utaljak a hagyományos retorikaelmélet három alapfogalmára: a feltalálásra (*inventio*), az elrendezésre (*dispositio*) és a kidolgozásra (*elocutio*).

(1) Könyvünk meghatározó *inventio*ja, hogy a törökellenes Szent Liga Bécs 1683-as megvédésétől Buda 1686-os felszabadításáig vezető hadjáratát járja körül – egy bizonyos nápolyi

² „Ugyanakkor az elnyomó férfiak is áldozatokká válnak, mégpedig – önmagukat is elnyomó – saját illúziójuk áldozataivá” (Hadas Miklós)